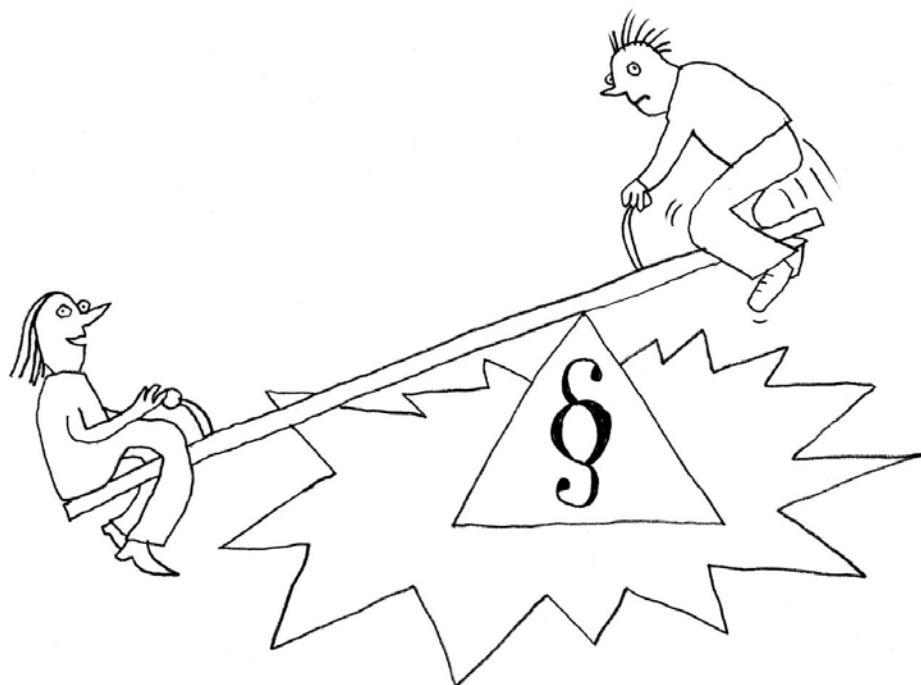


# Poglavlje 5 – Truditi se da pravda djeluje



## Uvod

Gornja slika prikazuje dječaka i djevojčicu na klackalici. Oslonac koji podupire klackalicu ne nalazi se na sredini i stoga djevojčica ima dužu dasku a dječak kraću. Prema tome djevojčica dominira u igri te se čini da uživa u tome. Dječak, s nesretnim izrazom lica, očajnički se pokušava spustiti, ali sve uzalud. Takve situacije često dovode do svađe i sukoba. Oslonac možemo gledati kao simbol članka u zakonu.

Slika se može protumačiti na razne načine, što dovodi do interesantnih pitanja. mogućnosti dječaka i djevojčice su u ovoj situaciji nejednake, što odražava problematiku spolne nejednakosti. Začuđujuće, djevojčica je ta koja se nalazi na duljem djelu klackalice, možda djevojčica vara, što znači da je prekršila zakon, ili samo uživa u prednosti što joj zakon pruža kako bi kompenzirao diskriminaciju žena i djevojčica u prošlosti. Jesu li povrijedena nečija ljudska prava - i od koga?

Simbol članka otvara daljnje perspektive. Tko je napravio pravila ove igre? Službeni zakon odnosi se na državu i vladavinu prava. Država se može sastojati od institucija koje dijele moć i koje kontroliraju jedna drugu putem sustava kontrole i ravnoteže- parlament, izvršna vlast i sudstvo? Država može biti vođena od strane dobrohotnog vođe ili despotskog autokrata. Zakoni su ključni, jer pretvaraju ljudska prava u građanska prava za građane države. Zakoni stoga štite ljudska prava ako su povrijedena. Kao što slika prikazuje, međutim, ljudska prava mogu se povrijediti od kolega građana ili ih mogu povrijediti nepravedni zakoni.

Alternativno, zakon mora zadržati ravnotežu između prava pojedinačnih građana i definirati granice individualnih ljudskih prava kako bi štitio druge.

Vježbe u ovom poglavlju očituju se o pitanjima poštenja i pravednosti. Učenici će shvatiti da je pravda ključna za mir i sigurnost u društvu.

## Vježba 5.1. – Nije pošteno

<b>Odgojno - obrazovni cilj</b>	Učenici postaju svjesni koncepata pravde i nepravde.
<b>Materijali</b>	Društvene studije, jezici.

### Postupak

Učenici rade u parovima.

1. Učitelj/ica traži od svakog para da uzme fotografiju.
2. Učitelj/ica traži od učenika da opišu situaciju onako kako je razumiju:
  - "Mogu vidjeti ..." (činjenični opis)
  - "Osjećam ..." (afektivni opis)
  - "To me podsjeća ..." (asocijacije, ideje)Potom učitelj/ica traži učenike da razjasne slike dijeleći ih u tri kategorije:
  - Fotografije koje pokazuju situacije koje su poštene i pravedne.
  - Fotografije koje pokazuju primjere nepravde.
  - Fotografije za koje učenici nisu sigurni kako razvrstati.
3. Parovi sastavljaju grupe od četiri učenika. Svaki par objašnjava svoju sliku drugom paru i onda ih pokušavaju uvjeriti u stav koji su donijeli. Fotografije s komentarima grupa prikazuju se u učionici. Svaki učenik bi trebao imati dovoljno vremena da prouči te primjerke.
4. Plenum:
  - Koje vrste situacija su opisane kao pravedne a koje kao nepravedne?
  - Je li bilo teško donijeti odluku o nekim opisanim situacijama? Zašto?
  - Koji to uvjeti stvaraju nepravedne situacije?
  - Na koji se način mogu mijenjati nepravedne situacije?

### Dodatak

Učenici formiraju nekoliko grupa. Svaka grupa bira jedan primjer nepravde i razmišlja o posljednjem pitanju: Na koji način se može prevladati ovakav oblik nepravde?

Prvo, mogli bi identificirati koja su to ljudska prava povrijeđena u slučaju o kojem se raspravlja.

Drugo, mogu tražiti načine kako zaštiti i osigurati provođenje ljudskih prava.

## Vježba 5.2. – Izuzetak

<b>Odgojno - obrazovni cilj</b>	Učenici se upoznaju s temama diskriminacije.
<b>Materijali</b>	Različite obojene naljepnice i jedna bijela naljepnica.

### Postupak

Učenici rade u parovima.

1. Učitelj/ica lijepi naljepnicu na čelo svakog učenika. Učenici ne smiju znati koju boju imaju zalijepljenu na čelu. Stoga bi trebali zatvoriti svoje oči kada dobivaju naljepnicu.
2. Učenici otvaraju oči. Svaki učenik treba pronaći ostale članove svoje grupe, a grupe se formiraju prema bojama.  
Zajedničko razmišljanje o povratnim informacijama. Predlažu se sljedeća pitanja:
  - Kako se osjećate kad upoznate prvu osobu koja nosi naljepnicu identičnu vašoj?
  - Kako se osjeća osoba koja jedina ima bijelu naljepnicu?
  - Jeste li uspjeli pomoći jedni drugima u svojoj grupi?
  - Na koji način se može integrirati osoba koja ima bijelu naljepnicu?
4. Zadatak može poslužiti da se učenici upoznaju s odnosima između manjinskih i većinskih grupa u društvu:
  - Tko su iznimke, isključeni u društvu?
  - Može li iznimka, ili marginalizacija, biti stvar osobnog izbora?

### Dodatak

Zadatak se može dalje proširiti tako što se daje prednost određenoj skupini. Učenici se mogu uključiti, ali takav način može potaknuti stres i neprijateljstvo. Učitelj/ica bi trebala dobro poznavati svoj razred i mora biti spremna prikladno reagirati.

## Vježba 5.3. – Slagalica

<b>Odgojno - obrazovni ciljevi</b>	Igra simulira iskustvo nepoštenog tretmana. Učenici postaju svjesni svojih reakcija na nepravedan tretman, koje su bazirane na etičkim načelima pravde. Pravda je temeljna kategorija ljudskih prava. Učenici shvaćaju važnost solidarnosti i suradnje u savladavanju nepravde.
<b>Materijali</b>	Kuverte s komadićima slagalice ili slikama koje su nasjeckane u nekoliko komadića.

### Postupak

1. Priprema: za svaku grupu od tri ili četiri učenika trebala bi biti jedna slagalica. Učitelj/ica može koristiti unaprijed napravljenu slagalicu ili napraviti slagalicu tako što će izrezati slike (razglednice ili reklame) u nekoliko komadića. Svaka slagalica treba biti stavljena u kuvertu. Idealno bi bilo da se duplikat slike zalijepili na kuvertu. Učitelj/ica miće neke dijelove slagalica i zamjenjuje neke dijelove s drugim slagalicama. Nekoliko slagalica treba biti kompletno.
2. Učenici formiraju grupe od otprilike četiri člana. Učitelj/ica dodjeljuje specifični zadatak svakom članu grupe:
  - učenik zadužen za vrijeme i materijale
  - arbitar koji sprječava konflikte i osigurava da se upute dosljedno provedu
  - učenik koji ima duplikat zgotovljene slagalice
  - učenik koji izvršava zadatak.Učitelj/ica dijeli kuvertu svakoj grupi, dajući im zadatak da riješe slagalicu unutar vremenskog ograničenja. Učenici će ubrzo otkriti ako je njihova slagalica uspješna ili ne i mogu li dobiti potporu ostalih grupa.
3. Igra stvara jasne pobjednike i gubitnike. Ovisno o dobi grupe i reakciji učenika, sljedeća pitanja mogu se koristiti kako bi iskazali i ocijenili iskustvo pozitivne ili negativne diskriminacije:
  - kako ste se osjećali kad ste shvatili da grupe imaju različite materijale?
  - kako biste se osjećali da ste bili u drugoj grupi?
  - kako ste se osjećali kao dio grupe koje imaju premalo/previše materijala
  - koje vrste ponašanja su pomogla, ili odmogla, uspjehu grupe?

### Dodatak

Učenici su poticani da raspravljaju stvarne situacije u kojima ljudi nemaju jednak pristup važnim resursima (npr. slobodno vrijeme, posao, novac, moć).

## Vježba 5.4. – Uloga prava

<b>Odgojno - obrazovni ciljevi</b>	Stari filozofi su definirane svrhe prava temeljili na nekoliko različitih vrijednosti.  Različite vrijednosne opcije su povezane s različitim društvenim i političkim sustavima.  Teorija pruža okvir za razmišljanje o svakodnevним iskustvima, u kojima su naše vrijednosne opcije vođene našim interesima.  Učenici se potiču da namjerno izabiru vrijednosti unutar okvira ljudskih prava, kako bi ih mogli uspoređivati, raspravljati i biti im posvećeni u svakodnevnom životu.
<b>Materijali</b>	Različiti koncepti uloge prava su zapisani na veliki list papira i prikazani na zidu (vidjeti M 1 u odjeljku o materijalima).

### Postupak

1. Učenici formiraju grupe od tri ili četiri učenika. Dodjeljuju im se radni listovi s listom pravila ponašanja (vidjeti M2 u odjeljku materijala).
2. Svaka grupa mora utvrditi pravila ponašanja prema jednom od temeljnih koncepata prava (deset minuta).
3. Grupe provjeravaju svoje rezultate.
4. Učenici odlučuju kojeg koncepta će se najviše pridržavati.
5. Učenici izabiru koncept kojeg će se najmanje pridržavati.

### Dodatak

Razmišljanja u razredu:

- jesu li pravila koja primjenjujete u svom životu u skladu s vašim izborom?
- znate li pravila koja su dio vrijednosti koje ste odbacili?
- jeste li se protivili tim pravilima? Zašto? Što ste učinili?

Pisana razmišljanja:

- koji koncept prava smatrate najprikladniji i zašto?
- nabrojite pet pravila svakodnevnog života kojih se pridržavate.

### Materijali

(vidjeti iduću stranicu)

## M 1: Osnovni koncepti prava

1. Svrha prava jest da spriječi pojedince da krše prava drugih ljudi (Aristotel).
2. Svrha prava jest da pruži svakoj osobi ono što zaslužuje (Aristotel).
3. Svrha prava jest da stvori savršeno društvo (Platon).
4. Pravo služi da spriječi štetu koju nepravda čini pojedincima (Glaucon).
5. Zakon bi trebao služiti očuvanju interesa onih koji upravljaju (Thrasymachus).
6. Uloga prava jest očuvanje socijalnog mira tako što osigurava dobrobit svih i prisilno primjenjuje praksu korisnu za naše društvo (Protagora).
7. Svrha prava jest zaštita najslabijih.

## M 2: Pravila

1. Ljudi koji su zlostavljali svoju djecu otići će u zatvor.
2. Država će jamčiti nezaposlenima dohodak koji će im omogućiti da prežive.
3. Učenici koji imaju najbolje ocjene imat će prioritet prilikom zapošljavanja.
4. Svi radnici trebaju doprinijeti nešto iz svojih prihoda kako bi pomogli nezaposlenima.
5. Svaka radnja određene osobe kojom drugoj osobi čini štetu, obvezat će takvu osobu da oštećenom nadoknadi štetu.
6. Učitelj/ica će osigurati da učenici spoznaju da se zakoni našeg društva ne smiju kršiti.
7. Svaka osoba koja demonstrira svoje protivljenje organizaciji društva uputit će se u centar za preodgoj.
8. Smije se provoditi aktivnosti dozvoljene od države koje se tiču dobrobiti svih.
9. Samo ljudi koji plaćaju porez imaju pravo glasa.
10. Svi mladi ljudi morati će pripasti državnim organizacijama kako bi sudjelovali u korisnom radu.
11. Poduzeća bi trebala instalirati zaštitne filtere na dimnjake.
12. Nitko ne bi smio širiti ideje koje nisu vrijednosno prepoznate od strane vlade.
13. Država ima pravo eksproprirati vlasništvo ako je to u službi javnog interesa.
14. Direktori tvrtke imaju pravo organizirati privatne sigurnosne službe.
15. Zabranjeno je ući u tuđi dom bez njegove ili njezine dozvole.

## Vježba 5.5. – Razmišljanja o pravdi

Odgojno - obrazovni ciljevi	Učenici razumiju da postoje različita gledišta o pitanjima pravde. Učenici razvijaju razumijevanje ravnoteže između prava i obveza.
Materijali	Radni listovi koji sadrže razmišljanja A ili B.

### Postupak

1. Izabire se jedno od pravila koje će se razmatrati.
2. Razred se dijeli u grupe od četiri ili šest.

Polovica grupe dobivaju list A, a drugi list B.

Svaka podgrupa priprema argumente koliko je najviše moguće kako bi obranili izjavu na njihovom listu.

3. Grupe se ujedinjuju. Članovi podgrupe A predstavljaju svoje gledište članovima podgrupe B, koji moraju pozorno slušati i sastavljeni bilješke.

Onda je red na podgrupu B.

Nakon prezentacije argumenata može slijediti razdoblje za postavljanje pitanja.

4. Podgrupe A i B izmjenjuju uloge. Ne smiju biti unaprijed obaviješteni o ovom djelu vježbe. Dano im je par minuta kako bi razmislili o argumentima.
5. Grupe pokušavaju usvojiti zajedničko pisano stajalište o problemu koji se raspravlja.
6. Pitanja za razmišljanje:
  - Koje poteškoće ste susreli u pokušaju da dođete do zajedničkog stajališta?
  - Je li vam je činjenica da ste izmijenili uloge olakšala ili otežala da se usuglasite oko zajedničko stajališta?

### Dodatak

Učitelj/ica (ili učenici) traže slučajeve u kojima je sloboda izražavanja (ili dječjeg rada) kontroverzna tema.

- Na koji način se mogu balansirati prava i obveze?
- Nameću li dužnosti- odnosno prava –ograničenja određenih prava?

Informacija koja se pruža u medijima trebala bi se koristi za analizu slučaja. Istraživanje bi se trebalo proširiti i na druga ljudska prava, npr. sloboda kretanja ili pravo vlasništva.

### Materijali

(vidjeti iduću stranicu)

### **Stajalište A: Sloboda izražavanja**

U poštenom društvu sloboda izražavanja temeljno je ljudsko pravo koje se ne bi smjelo ograničiti. Razmislite o sljedećim činjenicama:

- negativni učinci cenzure;
- političke implikacije njegovog ograničenje i neslaganja s njime;
- okolnosti pod kojima ga države ograničuju;
- važnost slobode izražavanje za demokracije;
- bilo koji drugi relevantan problem.

### **Stajalište A: Dječji rad**

Zakoni protiv dječjeg rada trebali i bi se striktno primjenjivati da bi se na taj osiguralo pravo djece imala pravo na igru, obrazovanje kako bi postali zdravi članovi društva. Razmislite o sljedećim činjenicama:

- nedostatak obrazovanja koji je posljedice prisile djece na rad;
- činjenica da djeca često rade u nezdravim uvjetima;
- razlog zbog kojeg dječji rad često iskorištava jest da se djeca ne mogu zaštiti od nepravednog postupanja;
- drugi relevantni problemi.

### **Stajalište B: Sloboda izražavanja**

U pravednom društvu ponekad je potrebno ograničiti slobode izražavanja kako bi se zaštitila ljudska prava. Razmotrite sljedeće činjenice:

- učinci rasističkih komentara o manjinama;
- način na koji se govor može koristiti za poticanje nasilja;
- kako je u nekim zemljama sloboda izražavanja neograničena i dovodi do povrede prava;
- potreba da se promiču dužnosti a ne samo prava;
- neki drugi relevantni problem.

### **Stajalište B: Dječji rad**

U interesu pomoći obiteljima da prežive u teškim ekonomskim uvjetima i da se djeci pomogne da zauzmu ulogu u društvu, djeca bi trebala raditi i pomagati svojim obiteljima. Razmotrite sljedeće činjenice:

- činjenica da u nekim društvima u kojima je zaposlenost slaba, djeca mogu biti jedini izvor prihoda za obitelj;
- činjenica da u mnogim društvima djeca tradicionalno duže rade nego odrasli;
- mišljenje da sprječavanje dječjeg rada može rezultirati u beskorisnoj izolaciji djece od svijeta odraslih;
- činjenica da rad može biti odgojno iskustvo za djecu;
- neki drugi relevantni problem.